

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคประเทศไทย 4.0 Buddhist Propagation in Thailand 4.0

พระครูอาทรวชิรกิจ*

Phrakru Arthornvachirakij

บทคัดย่อ

ประเทศไทยได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาประเทศโดยเริ่มจาก “ประเทศไทย 1.0” เน้นการเกษตรเป็นหลัก เช่น ผลิตและขาย พืชไร่ พืชสวน หรือการเกษตรเบื้องต้นเป็นหลัก ต่อมาเป็น “ประเทศไทย 2.0” เน้นอุตสาหกรรมแต่เป็นอุตสาหกรรมเบา เช่น การผลิตและขายรองเท้า เครื่องหนัง เครื่องตีมี เครื่องประดับ เครื่องเขียน กระเป๋า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น และในปี พ.ศ.2560 จัดอยู่ในยุคที่สามเรียกว่า “ประเทศไทย 3.0” เป็นยุคอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก เช่น การผลิตและขาย ส่งออกเหล็กกล้า รถยนต์ กลั่นน้ำมัน แยกก๊าซธรรมชาติ ปูนซีเมนต์ เป็นต้น และอีกไม่กี่ปี ประเทศไทย 4.0 ซึ่งรัฐบาลโดยการนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กำหนดทิศทางในการบริหารประเทศ โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคประเทศไทย 4.0 จึงเป็นเรื่องที่ทำทลายความสามารถของพระสงฆ์ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้นำของพุทธบริษัททั้ง 4 ว่าจะสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสถานการณ์ปัจจุบันที่จะถึงนี้ได้อย่างไร พระสงฆ์ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องยึดอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังต้องให้ศาสตร์สมัยใหม่ เช่น หลักการบริหารจัดการแบบ PDCA ของเดมมิง (Deming) และหลักการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ คือหลักอิทธิบาท 4 เมื่อนำหลักการของพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่เชื่อได้ว่าพระพุทธศาสนาจะมั่นคงสถาพรตลอดกาลนาน

คำสำคัญ: ประเทศไทย 4.0, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, ศาสตร์สมัยใหม่

Abstract

Thailand has set the policy for national development by starting from "Thailand 1.0" that focused on the agriculture as the main production such as plant and sell horticulture or based on agriculture. Next, it was

* คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

“Thailand 2.0” focused on industry and it was a light industry such as the manufacture and sale of leather shoes, beverages, jewelry, stationery, handbags, apparel. In year 2017, it was called “Thailand, 3.0”. It was a heavy industrial age and exports such as manufacturing and sales, exporters of steel, refined cars, gas, cement and so on. For “Thailand 4.0”, the government that was led by General Prayut Chan-Ocha Prime Minister who has set the direction of the country. The vision is "stable, prosperous and sustainable". The propagation of Buddhism in Thailand 4.0 is challenging the ability of Buddhist monks who are the leaders of the four Buddhist companies that will be able to spread Buddhism in the current situation. Buddhist monks must adhere to the ideology, principles and methods of propagation of Buddhism. It also requires modern science, such as the Deming PDCA and the principles of successful work was *Iddhibada IV*. When the principles of Buddhism and modern science apply to the propagation, Buddhism will be stable forever.

Keywords: Thailand 4.0, Buddhist Propagation, Modern Sciences

บทนำ

พระพุทธศาสนาพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่เกิดในอินเดียก่อนพุทธศักราช 45 ปี นับว่าเป็นศาสนาที่สำคัญที่สุดในโลกศาสนาหนึ่งมีผู้นับถือหลายร้อยล้านคน โดยเฉพาะในประเทศ ต่างๆ ทางเอเชียใต้ เอเชียตะวันออก และเอเชียอาคเนย์ ผู้ให้กำเนิดพระพุทธศาสนา คือพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นโอรสของ พระเจ้าสุทโธทนะ และพระนางสิริมหามายา แห่งกรุงกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ ซึ่งเวลานี้อยู่ในเขตประเทศเนปาล ในสมัยที่พระองค์ ยังไม่ได้ออกบวช มีพระนามว่าสิทธัตถะในขณะที่ยัง ทรงเป็นเด็กอยู่ที่ทรงศึกษาศิลปวิทยา การในสำนักต่างๆหลายสำนักด้วยกัน จนเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในวิชาการต่าง ๆ หลายสาขา (ยอดยุทธ มังกรหยก, 2556)

หลังจากพระพุทธองค์ทรงตรัสรู้แล้ว พระองค์ทรงเริ่มทำการเผยแผ่พระศาสนา โดยการแสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายจนเกิดมีพระอรหันตสาวกขึ้นในโลก หลังจากนั้น พระองค์ทรงเริ่มส่งภิกษุเหล่านั้นไปเผยแผ่ศาสนา ซึ่งมีจุดประสงค์คือให้ภิกษุทั้งหลายแยกย้ายกันไปเพื่อประโยชน์สุขเพื่ออนุเคราะห์แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เพียวไปชี้แจงให้ชนทั้งหลายเข้าใจในหลักธรรมทั้งห้าข้อธรรมและความหมายของธรรมะอย่างชัดเจน ดัง

ความปรากฏในพระวินัยปิฎกว่า “ครั้งหนึ่ง พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวงทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์แม้ พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ พวกเธอจงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ชนหมู่มากเพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุข แก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าได้ไปรวมทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์ สัตว์ทั้งหลายจำพวกที่มีรูปคือกิเลสในจักขุน้อยมีอยู่ เพราะไม่ได้ฟังธรรม ย่อมเสื่อม ผู้ฟังธรรมย่อมรู้ทั่วถึง (วิ.ม. (ไทย) 4/34/40.)

หลังจากที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว สาวกของพระองค์ก็ยังช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบต่อมา จนกระทั่งถึงประมาณ พ.ศ. 300 พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งเมืองปาฏลิบุตร ร่วมกับคณะสงฆ์ได้ส่งพระสงฆ์ออกประกาศพระพุทธศาสนา ทั้งภายในและภายนอกประเทศอินเดีย คณะสงฆ์สายหนึ่งได้เข้ามายังสุวรรณภูมิ อันได้แก่ดินแดนในเขตประเทศพม่าและไทยในปัจจุบันนี้ พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองขึ้นในดินแดนนี้ตามลำดับ จนกระทั่งถึงสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี พ่อขุนรามคำแหงมหาราชจึงได้ทรงรับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย และเป็นศาสนาประจำชาติเรื่อยมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้ แม้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยก็ตราไว้ว่าพระมหากษัตริย์จะต้องทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก คือ แม้พระองค์จะทรงนับถือพระพุทธศาสนา แต่พระองค์ก็พระราชทานความอุปถัมภ์แก่ศาสนาอื่น ๆ ในเมืองไทยด้วยเช่นกัน พระพุทธศาสนากับชนชาติไทยคลุกเคล้ากันมาเป็นเวลายาวนาน ศิลปวัฒนธรรมตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีของชนชาติไทยก็ได้รับการหล่อหลอมจากพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น (กองวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย, 2550)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาล

การเผยแผ่ หมายถึง การทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไปให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาแพร่ขยายออกไป ทำให้มีผู้เคารพ เลื่อมใสศรัทธาในพระศาสนา และน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ปฏิบัติ พระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นมาในโลกเพื่อประโยชน์แก่ชาวโลก หัวใจสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็เพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก โดยประโยชน์สุขตามที่พระองค์ประสงค์ 3 ประการ คือ ประโยชน์ในชาตินี้ ประโยชน์ในชาติหน้า และประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน (พระพุทธโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต), 2546: 15)

พระพุทธศาสนาอุบัติขึ้นในโลกเมื่อ 2,600 กว่าปีมาแล้ว (ก่อนพุทธศก 80 ปี)

ซึ่งการอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้าในครั้งนั้นทำให้เจ้าลัทธิทั้งหลายไกลหลด วงการศาสนา สั่นสะเทือน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างรวดเร็ว พระพุทธองค์มีวิธีการคำสั่งสอนหลักธรรมไม่เหมือนกับศาสนาหรือลัทธิอื่นๆ ในยุคนั้น พระพุทธองค์มีวิธีการเผยแผ่ที่หลากหลาย ทรงวางอุดมการณ์หลักการ และวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่เหล่าพระสงฆ์สาวกทั้งหลายได้ช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนา มาจนถึงยุคปัจจุบัน

พระพุทธเจ้าได้ประกาศนโยบายในการประกาศหรือเผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้ว่า ให้ออกเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีเป้าหมายคือ เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูลเพื่อความสุข เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลกทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

เป็นที่น่าสังเกตว่าพระพุทธเจ้าบอกให้เผยแผ่ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ ไม่ใช่จะไปอ้อนวอนต่อเทวดา หรือไปขอพึ่งเทวดา เพราะเทวดาที่เป็นมิถุนาภิภูภูมิก็มี ดังนั้นพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย พระพุทธองค์ทรงวางแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในคราวที่พระอรหันต์ 1,250 รูป มาประชุมพร้อมเพรียงกันในวันมาฆบูชา ขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 ณ วัดเวฬุวันมหาวิหาร ซึ่งในวันนั้นพระพุทธองค์ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์อันเป็นหัวใจของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้พระอรหันต์สาวกเหล่านั้นมีแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โอวาทปาฏิโมกข์มีวิธีหลักการ 3 อุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6 ดังนี้

หลักการในการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3 ประการ คือ

1. สัพพปาปสส อกรรม การไม่ทำบาปทั้งปวง ได้แก่การงดเว้น การลด ละเลิก ทำบาปทั้งปวง ซึ่งได้แก่ อุกุศลกรรมบถ 10 ทางแห่งความชั่ว มี 10 ประการ อันเป็นความชั่วทางกาย ทางวาจา และทางใจ

ความชั่วทางกาย ได้แก่ การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤตินิन्दในกาม

ความชั่วทางวาจา ได้แก่ การพูดเท็จ การพูดส่อเสียด การพูดเพ้อเจ้อ

ความชั่วทางใจ ได้แก่ การอยากได้สมบัติของผู้อื่น การผูกพยาบาท และ ความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม

2. กุสลสฺสุปสมปทา การทำกุศลให้ถึงพร้อม ได้แก่ การทำความดี ทุกอย่างซึ่งได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 เป็นแบบของการทำฝ่ายดีมี 10 อย่าง อันเป็นความดีทางกาย ทางวาจาและทางใจ

การทำความดีทางกาย ได้แก่ การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ทำร้ายเบียดเบียน ผู้อื่นมีแต่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้มาเป็นของตน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการไม่ประพฤตินิन्दในกาม

การทำความดีทางวาจา ได้แก่ การไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ และ

ไม่พูดเพื่อเจ้อ พูดแต่คำจริง พูดคำอ่อนหวาน พูดคำให้เกิดความสามัคคีและพูดถูกกาลเทศะ

การทำความดีทางใจ ได้แก่ การไม่โลภอยากได้ของของผู้อื่นมีแต่คิดเสียสละการไม่ผูกอาฆาตพยาบาทหมีแต่คิดเมตตาและปรารถนาดีและมีความเห็นความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

3. สจิตตปริโยทปนํ การทำจิตให้ผ่องใส ได้แก่ การทำจิตของตนให้ผ่องใสปราศจากนิวรณ์ซึ่งเป็นเครื่องขัดขวางจิตไม่ให้เข้าถึงความสงบ มี 5 ประการ ได้แก่

- 1) ความพอใจในกาม (กามฉันทะ)
- 2) ความอาฆาตพยาบาท (พยาบาท)
- 3) ความหดหู่ท้อแท้ ง่วงเหงาหาวนอน (ถีนมิทธะ)
- 4) ความฟุ้งซ่าน รำคาญ (อุทธัจจกุกกุจจะ) และ
- 5) ความลึ้งเลงสงสัย (วิกิจฉา) เช่น สงสัยในการทำความดี ความเชื่อว่าไม่มีผลจริง

หรือไม่

อุคฺคการณํหรือเป้าหมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4 ประการ ดังนี้

1. ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกขา ความอดทน ได้แก่ ความอดกลั้น ไม่ทำบาปทั้งทางกายวาจาใจ
2. น หิ ปพฺพชิตฺโต ปรุปรมาตี ความไม่เบียดเบียน ได้แก่ การงดเว้นจากการทำร้าย หรือ เบียดเบียนผู้อื่น
3. สมฺโณ โหติ ปรี วิหฺเรนฺโต ความสงบ ได้แก่ ปฏิบัติตนให้สงบทั้งทางกายทางวาจาและทางใจ
4. นิพฺพานํ ปรมํ วทฺนตี พุทฺธา นิพฺพาน ได้แก่ การดับทุกข์ ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นได้จากการดำเนินชีวิตตามมรรคมงคล 8

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 6 ประการ คือ

1. อนุปวาโท ไม่ว่าร้าย ได้แก่ ไม่กล่าวให้ร้ายหรือ กล่าวโจมตีใคร
2. อนุปฆาโต ไม่ทำร้าย ได้แก่ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
3. ปาฏิโมกฺเข จ สํวโร สํารวมในปาติโมกข์ ได้แก่ ความเคารพพระเบญจวินัย กฏ กติกา กฏหมาย รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีของสังคม
4. มตฺตถญฺจตา จ ฆตฺตสมิ รัจักประมาณ ได้แก่ รู้จักความพอดีในการบริโภคอาหาร หรือการใช้สอยสิ่งต่าง ๆ
5. ปนฺตถญฺจ สยนาสนํ อยู่ในสถานที่ที่สงัด ได้แก่ อยู่ในสถานที่สงบมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

6. อธิจิตเต จ อาโยโค ผีกหัดจิตใจให้สงบ ได้แก่ ผีกหัดชำระจิตให้สงบมีสุขภาพ
คุณภาพและประสิทธิภาพที่ดี

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาหลังพุทธปรินิพพาน

หลังจากพุทธปรินิพพานแล้ว เหล่าสาวกของพระพุทธเจ้าก็ได้สืบทอด
พระพุทธศาสนา ติดต่อกันไม่ขาดสาย หลังพุทธปรินิพพาน 100 ปี จึงแตกเป็นนิกายย่อย
โดยนิกายที่สำคัญคือ เถรวาทและมหายาน แม้บางครั้งพระพุทธศาสนาจะได้รับความ
กระทบกระทั่งอันมิหวังมอง มีภัยทั้งภายนอกและภายใน เหล่าสาวกก็ได้ช่วยกันชำระสะสาง
ให้บริสุทธิ์ถูกต้องเป็นแบบแผนเดียวกัน การกระทำเช่นนี้ เรียกว่า “สังคายนาพระธรรม
วินัย” ซึ่งกระทำกัน 3 ครั้งในช่วงสามศตวรรษ ครั้นถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช
พระพุทธศาสนาก็เริ่มรุ่งเรืองขึ้นเต็มที่จนมีเดียรฉัตรเข้ามาปลอมบวชปะปนกับพระสงฆ์
กินอยู่ทั่วไป เป็นเหตุให้พระธรรมวินัยเปลี่ยนไปมาก พระโมคคัลลิสบุตรติสเถระจึงรวบรวม
พระอรหันต์ทำสังคายนาขึ้นเป็นครั้งที่ 3 ราว พ.ศ. 234 เมื่อทำสังคายนาเสร็จสิ้นพระเจ้า
อโศกมหาราชและพระโมคคัลลิสบุตรติสเถระก็จัดพระสมณทูตเป็น 9 สายส่งไปเผยแผ่
พระพุทธศาสนา ดังนี้ (ธรรมะไทย, 2554)

สายที่ 1 มีพระมัชฌันติกเถระเป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ
แคว้นกัมมิระ คือ รัฐแคชเมียร์ ประเทศอินเดียปัจจุบัน และแคว้นคันธาระ ในปัจจุบัน คือ
รัฐปัญจาบ ทั้งของประเทศอินเดียและประเทศปากีสถาน

สายที่ 2 พระมหาเทวเถระ เป็นหัวหน้าคณะไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแคว้น
มหีสมนทล ปัจจุบัน ได้แก่ รัฐไมเซอร์และดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำโคธาวารี ซึ่งอยู่ในตอนใต้
ประเทศอินเดีย

สายที่ 3 พระรักขิตเถระ เป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ วน
วาสีประเทศ ในปัจจุบัน ได้แก่ ดินแดนทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศอินเดีย

สายที่ 4 พระธรรมรักขิตเถระ หรือพระโยนกธรรมรักขิตเถระ (ซึ่งเข้าใจกันว่า
เป็นฝรั่งคนแรกในชาติกรีกที่ได้เข้าบวชในพระพุทธศาสนา) เป็นหัวหน้าคณะไปเผยแผ่
พระพุทธศาสนา ณ อปรินตกชนบทปัจจุบันสันนิษฐานว่าเป็นดินแดนแถบชายทะเลเหนือ
เมืองบอมเบย์

สายที่ 5 พระมหาธรรมรักขิตเถระ เป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ณ แคว้นมหาราษฎร์ ปัจจุบัน ได้แก่ รัฐมหาราษฎร์ของประเทศอินเดีย

สายที่ 6 พระมหารักขิตเถระ เป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ใน
เอเชียกลาง ปัจจุบัน ได้แก่ ดินแดนที่เป็นประเทศอิหร่านและตุรกี

สายที่ 7 พระมัชฌิมเถระ พร้อมด้วยคณะ คือพระกัสสปโคตรเถระ พระมุลก

เทวเถระ พระทนต์ทิสสระเถระ และพระเทวเถระ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ดินแดนแถบภูเขาหิมาลัย สันนิษฐานว่า คือ ประเทศเนปาล

สายที่ 8 พระโสณเถระ และพระอุตตรเถระ เป็นหัวหน้าคณะ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งปัจจุบันคือ ประเทศในคาบสมุทรอินโดจีน เช่น พม่า ไทย ลาว เขมร เป็นต้น

สายที่ 9 พระมหินทเถระ (โอรสพระเจ้าอโศกมหาราช) พร้อมด้วยคณะ คือ พระอริกฐเถระ พระอุทริยเถระ พระสัมพลเถระ และพระทัตถสารเถระ ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ลังกาทวีป ในรัชสมัยของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ กษัตริย์แห่งลังกาทวีป ปัจจุบัน คือ ประเทศศรีลังกา

โดยสายที่ 8 พระโสณะและพระอุตตระเถระได้เดินทางไปยังสุวรรณภูมิประเทศหรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน (ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนามและอินโดนีเซีย) ทำให้ไทยได้รับอิทธิพลจากศาสนาพุทธจากอินเดียมาตั้งแต่สมัยนั้น หลังจากสมัยพุทธกาลพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองถึงที่สุดในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ต่อมาระหว่าง พ.ศ. 1300 – 1700 คณะสงฆ์อ่อนแอลง รวมทั้งถูกศาสนาอื่นต่อต้านและบีบคั้น ก่อปรกัฏกชนชาติมุสลิมเข้ารุกรานและทำลายวัดวาอารามตลอดจนพระสงฆ์ ในที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 1700 พุทธศาสนาจึงเสื่อมลงและสูญหายไปจากอินเดียในที่สุด แต่ผลจากการที่ส่งสมณะทูตออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเจ้าอโศกมหาราช จึงยังผลให้พระพุทธศาสนาไปรุ่งเรืองอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และบริเวณใกล้เคียง

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 10 – 18 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีจักรวรรดิที่รุ่งเรืองทางด้านพุทธศาสนาและศิลปะอยู่สองแห่ง ความเชื่อสำคัญในยุคนี้เป็นแบบมหายานจักรวรรดิที่มีอิทธิพลทางใต้บริเวณหมู่เกาะ คือ อาณาจักรศรีวิชัย ส่วนทางเหนือ คือ อาณาจักรขอมหรือเขมรโบราณ ที่มีการสร้างรูปพระโพธิสัตว์มาก

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสมัยรัตนโกสินทร์

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อปี พ.ศ. 2325 ต่อจากพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงย้ายเมืองจากธนบุรี มาตั้งราชธานีใหม่ เรียกชื่อว่า "กรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์" ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์วัดต่าง ๆ เช่น สร้างวัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดสุทัศนเทพวราราม วัดสระเกศ และวัดพระเชตุพน ฯ เป็นต้น ทรงโปรดให้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 9 และถือเป็นครั้งที่ 2 ในประเทศไทย ณ วัดมหาธาตุ ได้มีการสอนพระปริยัติธรรมในพระบรมมหาราชวัง ตลอดจนตามวังเจ้านายและบ้านเรือนของข้าราชการผู้ใหญ่ ทรงตรากฎหมายคณะสงฆ์ขึ้น เพื่อจัดระเบียบการปกครองของสงฆ์ให้เรียบร้อย ทรงจัดให้มีการสอบพระปริยัติธรรมทรงสถาปนาสมเด็จพระ

พระสังฆราชองค์แรกของกรุงรัตนโกสินทร์ โดยสถาปนาพระสังฆราช (ศรี) เป็นสมเด็จพระสังฆราช เมื่อปี พ.ศ. 2352 นอกจากนั้นพระเจ้าแผ่นดินแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทุกพระองค์ ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่ตลอด โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนา และทรงเป็นศาสนูปถัมภก ทรงให้การอุปถัมภ์แก่ทุกศาสนา และทรงปกครองบ้านเมืองโดยสงบร่มเย็น ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในรัชสมัยรัชของพระองค์ ได้มีการส่งเสริมพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ มากมาย ดังนี้

ด้านการศึกษา ประชาชนได้สนใจศึกษาพุทธศาสนามากขึ้นตามลำดับ ได้มีการจัดตั้งสมาคม มูลนิธิทางพุทธศาสนาเพื่อการศึกษามากมาย มีการจัดตั้งชมรมพุทธศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ พ.ศ. 2490 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2432 ได้ประกาศตั้งเป็นมหาวิทยาลัยฝ่ายพระพุทธศาสนาขึ้น เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2490 และเปิดการศึกษาเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2490 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนการศึกษาของพระสงฆ์ได้มีการยกระดับมาตรฐานการศึกษา เช่นยกระดับมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง คือมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้เปิดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และมีนโยบายจะเปิดระดับปริญญาเอกในอนาคต ได้มีการรับรองวิทยฐานะเทียบเท่ากับมหาวิทยาลัยสากลทั่วไป และได้ออกกฎหมาย พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง โดยรัฐสภาเมื่อ พ.ศ. 2540 มีชื่อว่า “มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” และ “มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ปัจจุบันนี้ได้มีวิทยาเขตต่างจังหวัดอีกหลายแห่ง เช่น เชียงใหม่ พะเยา แพร่ ลำพูน นครสวรรค์ ขอนแก่น อุบลราชธานี นครราชสีมา หนองคาย นครปฐม นครศรีธรรมราช เป็นต้น ส่วนการศึกษาด้านอื่น ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญ ระดับประถมปลาย และ ม.1 ถึง ม.6 เมื่อปี พ.ศ. 2514 ในปี พ.ศ. 2501 ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวัตตอาทิตย์ขึ้นเป็นแห่งแรก ณ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเปิดการสอนพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชน จนได้แพร่ขยายไปทั่วประเทศ

ด้านการเผยแผ่ ได้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ทั้งในและต่างประเทศ ในประเทศไทยได้มีองค์กรเผยแผ่ธรรมในแต่ละจังหวัด โดยได้จัดตั้งพุทธสมาคมประจำจังหวัดขึ้น ส่วนพระสงฆ์ได้มีบทบาทในการเผยแผ่มากขึ้น โดยใช้สื่อของรัฐ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเอาวิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาภาคบังคับแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตั้งแต่ ม. 1 ถึง ม. 6 พระสงฆ์จึงได้มีบทบาทในการเข้าไปสอนในโรงเรียนต่าง ๆ มีการประยุกต์การเผยแผ่ธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการบรรยาย ปาฐกถา และเขียนหนังสืออธิบายพุทธธรรมมากขึ้น ทั้งภาษาไทยและ

ภาษาต่างประเทศ เช่นมีพระเถระนักปราชญ์ชาวไทยในยุคนี้ ได้แก่ ท่านพุทธทาสภิกขุ และ พระธรรมปิฎก (ประยูร ธมฺมปุตฺโต) เป็นต้น ในต่างประเทศได้มีการสร้างวัดไทยในต่างประเทศหลายวัด เช่นวัดไทยพุทธคยา ประเทศอินเดีย เป็นวัดไทยแห่งแรกในต่างประเทศ ต่อจากนั้นได้มีการสร้างวัดไทยในประเทศตะวันตก คือวัดพุทธประทีป กรุงลอนดอน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเปิดเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2509 นับเป็นวัดไทยวัดแรกในประเทศตะวันตก ต่อมาปี พ.ศ. 2514 ได้มีการสร้างวัดแห่งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่นครลอสแอนเจลิส รัฐแคลิฟอร์เนีย ชื่อว่า วัดไทยลอสแอนเจลิส ปัจจุบันมีวัดไทยในสหรัฐอเมริกา ประมาณ 15 วัด นอกจากนั้นได้มีองค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของคณะสงฆ์ไทย ได้จัดให้มีการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศขึ้นประจำทุกปี เพื่อส่งไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยเฉพาะทางตะวันตก ปัจจุบันนี้ชาวตะวันตกได้หันมาสนใจพุทธศาสนากันมาก ปี พ.ศ. 2508 ได้มีการจัดตั้งสำนักงานองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกขึ้น ณ ประเทศไทย (พ.ส.ล.) เพื่อเป็นศูนย์กลางของชาวพุทธทั่วโลก

ด้านพิธีกรรม ได้มีการเปลี่ยนแปลงพระราชพิธีต่าง ๆ ที่เป็นพระราชพิธีของพระมหากษัตริย์ ให้เป็นพิธีของรัฐบาล เรียกว่า "รัฐพิธี" โดยให้กรม กระทรวงต่าง ๆ เป็นผู้จัด จัดให้มีงานส่งเสริมพระพุทธศาสนาช่วงวันวิสาขบูชาของทุกปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้พระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จแทนพระองค์ในพิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพุทธศาสนาเช่นวันวิสาขบูชา มาฆบูชา อาสาฬหบูชา ณ พุทธมณฑลซึ่งสร้างขึ้น เมื่อคราว ฉลอง 25 พุทธศตวรรษ

ด้านวรรณกรรม ได้มีวรรณกรรมทางพุทธศาสนาเกิดขึ้นมากมาย มีปราชญ์ทางพุทธศาสนาเกิดขึ้นหลายรูป จึงได้เกิดวรรณกรรมทั้งประเภทร้อยแก้วและร้อยกรองมากมายหลายเล่ม เช่นพุทธประวัติจากพระโอษฐ์ ปฏิกิจสมุปบาทจากพระโอษฐ์ ของท่านพุทธทาสภิกขุ หนังสือ พุทธธรรม ของพระธรรมปิฎก (ประยูร ธมฺมปุตฺโต) เป็นต้น

การทำงานเผยแผ่ของคณะสงฆ์ไทยเป็นการสนองพระพุทธประสงค์ซึ่งเป็นไปตามที่พระพุทธองค์ได้ทรงดำเนินมาตั้งแต่สมัยที่พระพุทธองค์ทรงมีพระชนม์ชีพ (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2531: 15)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคประเทศไทย 4.0

กระบวนทัศน์ในการพัฒนาประเทศภายใต้ ประเทศไทยยุค 4.0 หรือ ไทยแลนด์ 4.0 เป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือ โมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เข้ามาบริหารประเทศบวิสัยทัศน์ที่ว่า

“มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ตามวิสัยทัศน์รัฐบาล เป็นรูปแบบที่มีการผลักดันการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ การปฏิรูปการวิจัยและการพัฒนา และการปฏิรูปการศึกษาไปพร้อมๆ กัน เป็นการฉีกกำลังของทุกภาคส่วนภายใต้แนวคิด “ประชารัฐ” ที่มีการกิจสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อปรับแก้จัดระบบ ปรับทิศทาง และสร้างหนทางพัฒนาประเทศให้เจริญ สามารถรับมือกับโอกาสและภัยคุกคามแบบใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วรุนแรงในศตวรรษที่ 21 ได้ (สุคปฐพี เวียงสี, 2559: 5)

เพื่อให้เข้าใจ “ประเทศไทย 4.0” ก่อนจะมาถึงประเทศไทย 4.0 ประเทศไทยก็ผ่านการพัฒนาเป็น ลำดับขั้นอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่

“ประเทศไทย 1.0” การดำรงอยู่และพัฒนาประเทศเน้นการเกษตรเป็นหลัก เช่น ผลิตและขาย พืชไร่ พืชสวน หมู หมา กา ไก่ เป็นต้น

“ประเทศไทย 2.0” นอกจากเกษตรกรรมแล้วก็นำไปทางอุตสาหกรรมแต่เป็น อุตสาหกรรมเบา เช่น การผลิตและขายรองเท้า เครื่องหนัง เครื่องตีมี เครื่องประดับ เครื่องเขียน กระเป๋า เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

“ประเทศไทย 3.0” ซึ่งเป็นยุคปัจจุบัน เน้นหนักไปทางอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก เช่น การผลิต และขาย ส่งออกเหล็กกล้า รถยนต์ กลั่นน้ำมัน แยกก๊าซธรรมชาติ ปูนซีเมนต์ เป็นต้น

“ประเทศไทย 4.0” เป็นยุคที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ ไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” โดยมีฐานคิดหลัก คือ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม” เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และเปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้า ไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น (ทีมเศรษฐกิจ, 2558: ออนไลน์)

ประเทศไทยในยุค 1.0 2.0 และ 3.0 รายได้ประเทศยังอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งประเทศจะอยู่อย่างนี้ไม่ได้ ต้องรีบพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างประเทศเพราะ Thailand 3.0 ที่เราเป็นกันมาตลอดจนถึงทุกวันนี้มันทำให้รายได้ประเทศอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น เราไม่สามารถยับยั้งหนีได้จากจุดนี้ได้สักที เมื่อ 50 ปีก่อน ช่วง พ.ศ.2500 - 2536 เศรษฐกิจของไทยเรามีการเติบโตอย่างมากถึงระดับ 7 - 8% ต่อปี แต่หลังจาก พ.ศ.2537 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน เศรษฐกิจไทยเติบโตขึ้นเพียง 3 - 4% ต่อปีเท่านั้น นอกจากนั้นยังมีเรื่องของ ‘ความเหลื่อมล้ำด้านความร่ำรวย’ อีกต่างหาก และสุดท้ายก็เรื่องของ ‘ความไม่สมดุลในการพัฒนา’ ซึ่งเรื่องพวกนี้แหละที่ทำให้รัฐบาลต้องหันมาใส่ใจ เร่งพัฒนาปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจกันยกใหญ่ เพื่อให้ก้าวข้ามจาก Thailand 3.0 ไปสู่ Thailand 4.0 ให้ได้ใน 3 - 5

ปีนี้ (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559: 8)

ดังนั้น เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในยุคปัจจุบัน คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมจึงกำหนดให้มีการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ได้มุ่งมั่นและเกิดเป็นแรงบันดาลใจที่จะปรับปรุงระบบกลไกที่มีอยู่ของคณะสงฆ์ และจะพัฒนางานให้ก้าวไปข้างหน้าในเชิงรุกเพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลก จึงเอาพันธกิจ 6 ด้าน ของคณะสงฆ์มาเป็นตัวตั้งคือ 1) งานด้านการปกครอง 2) งานด้านศาสนศึกษา 3) งานด้านเผยแผ่ 4) งานด้านสาธารณูปการ 5) งานด้านศึกษาสงเคราะห์ 6) งานด้านสาธารณสงเคราะห์ และ 7) พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนา (โพสท์ทูเดย์, 2559: ออนไลน์)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคประเทศไทย 4.0 นั้น พระสงฆ์ผู้ที่ถือว่าเป็นผู้นำในการเผยแผ่ต้องเรียนรู้นโยบายของรัฐบาลว่ามีกรอบแนวคิดไปในทิศทางใด เพราะเมืองไทยยุค 4.0 นั้น รัฐบาลมุ่งเน้นให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยเน้นการสร้างนวัตกรรม และด้านการบริการ พระสงฆ์นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะใช้วิธีการแบบเดิมๆ ไม่ได้ เพราะการเผยแผ่แบบเดิมนั้นมักจะเป็นการเผยแผ่โดยอาศัยโอกาสคือวันสำคัญทางพุทธศาสนา และประเพณีประจำปีของวัดเท่านั้น ซึ่งการดำเนินการเช่นนี้ถูกมองว่าเป็นพุทธศาสนาเชิงรับมากกว่าพุทธศาสนาเชิงรุก การเผยแผ่มักจะถูกตีความอยู่ในวงแคบ ๆ ไม่กว้างไกลอย่างที่เคยเป็นมา คือนิยามเพียงแค่การแสดงธรรมเทศนาในโอกาสสำคัญ ๆ เท่านั้น ซึ่งโดยมากมักจะถูกร้องขอให้ทำการเผยแผ่

การกระทำดังกล่าวไม่สอดคล้องกับยุคสมัย สังคมที่เปลี่ยนไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมไทยในยุคประเทศไทย 3.0 - 4.0 ที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว เต็มไปด้วยข่าวสารทางสื่อต่าง ๆ มากมาย ทำให้พุทธศาสนาถูกเบียดตกจากช่องทางแห่งการใช้สื่อในการเผยแผ่อย่างน่าเสียดาย จนก่อให้เกิดการสื่อสารกันไม่รู้เรื่องระหว่างพระกับประชาชน โดยพูดกันคนละภาษา ดังนั้นวิธีการการเผยแผ่เดิม ๆ ที่พระสงฆ์ทำกันมานั้นไม่ได้ผลเท่าที่ควร จนนักเผยแผ่ทางพุทธศาสนาที่รู้เท่าทันหลายกลุ่มลุกขึ้นมาปลุกกระแสพุทธศาสนาเชิงรุก โดยออกมาช่วยกันชี้นำสังคมในระดับต่าง ๆ กัน (พระครูโสภณปริยัติสุธี, 2546)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกทำได้ใน 2 ลักษณะคือ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ คือการทำพุทธศาสนาเชิงรุกด้วยการสงเคราะห์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำบุคคลเข้าหาธรรม มากกว่าจะนำตัวธรรมเข้าหาคน ประการที่ 1 ต้องสร้างประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางพุทธศาสนาโลก โดยมีกิจกรรมที่มีประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง เช่น การประชุมผู้นำทางพุทธศาสนาเนื่องในเทศกาลวันวิสาขบูชา การจัดตั้งสมาคม

มหาวิทยาลัยพุทธศาสนา เป็นต้น ประการที่ 2 องค์การพุทธศาสนาต้องรุกเข้าไปในสถาบันการศึกษา เช่น ทำค่ายพุทธบุตร เข้าไปจัดทำหลักสูตรวิชาพุทธศาสนา เข้าไปสร้างสรรค์สื่อหรือวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนา ส่งครูพระสอนศีลธรรมจำนวนสองหมื่นรูปไปสอนตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เป็นต้น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548: 1-15)

พระนักเผยแผ่ที่มีความรู้ความสามารถแต่ไม่ประสบความสำเร็จ ก็เพราะปัญหาเชิงยุทธศาสตร์ พระนักเผยแผ่บางรูปสามารถบรรยาย และทำการสอนดี แต่ไม่สามารถครองใจคน จึงไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นพระต้องทำงานอย่างมืออาชีพโดยทำการวิเคราะห์ มีการวางแผนก่อนลงมือปฏิบัติการจริง ศัพท์สมัยปัจจุบันที่เรียกว่า SWOT Analysis คือการวิเคราะห์สถานการณ์ใน 4 ด้านซึ่งได้ยกตัวอย่างไว้อย่างน่าสนใจยิ่งว่า จุดแข็ง (Strength) เช่น คนไทยเป็นผู้ที่นิยมการบริจาครัตน์ ชอบเข้าวัด มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ฯลฯ จึงเป็นจุดแข็งของการเผยแผ่พุทธศาสนาอย่างมาก

จุดอ่อน (Weakness) เช่น พระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาจำนวนมาก มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมไม่รอบด้าน และความรู้เรื่องภาษาต่างประเทศที่อ่อนด้อย ไม่มีการบริหารจัดการที่ดี ฯลฯ จะต้องเร่งปรับปรุงแก้ไขพลิกให้เป็นจุดแข็งให้ได้

โอกาส (Opportunity) เช่น คนอังกฤษ เป็นคนอนุรักษ์นิยม ชอบเรื่องศาสนา, คนอเมริกันชอบลองของใหม่, คนศรีราชาพระในเมืองไทยมีจำนวนมหาศาล มีโอกาสมหาศาล นี่คือนโยบายสังคมของคนไทย

สิ่งคุกคาม (Threat) เช่น คนบวชน้อยลง รุ่นลูกไม่ยอมเข้าวัด ฯลฯ พระนักเผยแผ่ต้องปรับทำอย่างไรให้เหมาะสม

นอกจากนี้พระนักเผยแผ่ในยุคประเทศไทย 4.0 ต้องรู้เขารู้เรา มีการเล่าเรื่องประกอบเป็นบุคลาธิษฐาน ผู้บรรยายต้องมีฐานความคิดที่ดี มีอุปกรณ์เสริม เช่น ภาพหนึ่งภาพมีค่าเท่ากับคำพูดหนึ่งพันคำ ที่สำคัญต้องมีทฤษฎี 4 ส. คือ สัทัสสนา (แจ่มแจ้ง) สมาทปนา (จงใจ) สมุตเตชนา (แก้แค้น) สัมปหังสนา (รู้จริง) สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็คือนำเอาหลักโอวาทปาฏิโมกข์คือนำหลักการ 3 อุดมการณ์ 4 และวิธีการ 6 มาใช้ในการเผยแผ่ ประการแรกต้องวางเป้าหมายหรือตั้งอุดมการณ์ในการเผยแผ่ 4 ประการ ได้แก่ 1) สอนให้รู้จักความอดทน ได้แก่ ความอดกลั้นไม่ทำบาปทั้งทางกาย วาจา ใจ 2) สอนให้ไม่เบียดเบียน ได้แก่ การงดเว้นจากการทำร้ายหรือ เบียดเบียนผู้อื่น 3) สอนให้รู้จักความสงบ ได้แก่ ปฏิบัติตนให้สงบทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ 4) สอนให้ถึงนิพพาน ได้แก่ การดับทุกข์หรือดับปัญหาได้อย่างสิ้นเชิง ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

พระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคประเทศไทย 4.0 ต้องยึดหลักการในการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3 ประการ ได้แก่

1. สอนให้คนไม่ทำบาปทั้งปวง ได้แก่ การงดเว้น ความชั่วทางกาย ความชั่วทางวาจา ความชั่วทางใจ
2. สอนให้คนทำกุศลให้ถึงพร้อม ได้แก่ การทำความดี ทุกอย่างซึ่งได้แก่ การทำความดีทางกาย การทำความดีทางวาจา การทำความดีทางใจ
3. สอนให้คนรู้จักทำจิตให้ผ่องใส ได้แก่ การทำจิตของตนให้ผ่องใส ปราศจากนิวรณ์ซึ่งเป็นเครื่องขัดขวางจิตไม่ให้เข้าถึงความสงบได้

พระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคประเทศไทย 4.0 ต้องยึดหลักวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 6 ประการ ได้แก่

1. พระนักเผยแผ่ต้องไม่ว่าร้าย ได้แก่ ไม่กล่าวให้ร้ายหรือ กล่าวโจมตีใคร
2. พระเผยแผ่ต้องไม่ทำร้าย ได้แก่ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
3. พระเผยแผ่ต้องสำรวมในปาติโมกข์ ได้แก่ ความเคารพพระเปียบวินัย กฎกติกากฎหมาย รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีของสังคม
4. พระเผยแผ่ต้องรู้จักประมาณ ได้แก่ รู้จักความพอดีในการบริโภคอาหารหรือการใช้สอยสิ่งต่างการเผยแผ่ต่าง ๆ
5. พระเผยแผ่ต้องอยู่ในสถานที่ที่สงบ ได้แก่ อยู่ในสถานที่สงบมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมแก่สมณสารูป
6. พระเผยแผ่ต้องฝึกหัดจิตใจของตนเองให้สงบ ได้แก่ ฝึกหัดชำระจิตให้สงบมีสุขภาพ คุณภาพและประสิทธิภาพที่ดี

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยประยุกต์กับศาสตร์สมัยใหม่

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ คือต้องประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจ และการประยุกต์ใช้ ดังนั้นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงต้องใช้หลักของพระพุทธศาสนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ เป็นขั้นตอนการบริหารงานแบบ เช่นหลักการของ เดมมิ่ง (Daming) ที่เรียกว่าวงจรการทำงานแบบ PDCA

P = Plan คือ การวางแผนงานจากวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หลักการ และวิธีการที่ได้กำหนดขึ้น

D = Do คือ การปฏิบัติตามขั้นตอนในแผนงานที่ได้เขียน ไว้อย่างเป็นระบบ และมีความต่อเนื่อง

C = Check คือ การตรวจสอบ ผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน ของแผนงานว่ามีปัญหาอะไร เกิดขึ้น จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง แก้ไขแผนงานในขั้นตอนใด

A = Action คือ การปรับปรุง แก้ไขส่วนที่มีปัญหา หรือถ้าไม่มี ปัญหาใดๆ ก็ยอมรับแนวทางการ ปฏิบัติตามแผนงานที่ได้ผลสำเร็จ เพื่อนำไปใช้ในการทำงานครั้งต่อไป (พระมหาธีรพันธ์ ธีรภักดี, 2555: 10)

ซึ่งหลัก PDCA มีความคล้ายคลึงกัน หรือสามารถประยุกต์เข้ากันได้โดยจะเห็นได้ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านทรงได้ค้นพบสาเหตุที่ทำให้เกิดความสำเร็จ คือ อิทธิบาท 4 มาก่อน หรือเมื่อ 2,600 กว่าปีมาแล้ว โดยมี

ฉันทะ พอใจรักใคร่ในการแก้ปัญหา

วิริยะ ความเพียรความมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหา

จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่วางธุระ

วิมังสา หมั่นตรึงตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น

การทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคประเทศไทย 4.0 นั้นจำเป็นที่จะต้องสร้างเครือข่าย (Network) ในการทำงานด้านการเผยแผ่ ทั้งนี้เพราะทุกคนมีจุดอ่อนด้วยกัน จึงต้องหาคนที่จุดแข็งตรงกับจุดอ่อน มาช่วยสนับสนุน จะช่วยแก้จุดบกพร่องดังกล่าวได้ พระนักเผยแผ่ต้องพยายามปรับภาพลักษณ์ตัวเองใหม่โดยต้องเป็น Active Buddhist Missionary หรือเรียกลักษณะดังกล่าวว่าทำที่ใหม่แห่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และใช้คำว่า “พุทธก้าวหน้า พระก้าวนำ” โดยพระนักเผยแผ่ไม่ควรอยู่แต่ในวัดเพื่อรอรับโอกาสจากประชาชนอย่างเดียว แต่ต้องก้าวออกไปข้างนอกเมื่อมีโอกาส ธรรมะแนวนี้สาระสำคัญอยู่ที่การทำให้เกิดการเข้าใจง่าย โดยมีกระบวนการเผยแผ่ธรรมะที่มีทักษะของพระนักเผยแผ่ (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, 2551: 7) โดยเน้น 2 วิธี คือ

วิธีที่หนึ่ง การทลายกำแพงแห่งภาษา หมายความว่าภาษาที่พระนักเผยแผ่ใช้เป็นกำแพงที่ปิดกั้นระหว่างผู้สื่อกับผู้รับฟัง ดังนั้นการทำลายกำแพงแห่งภาษาจึงต้องประยุกต์ให้ภาษาที่ประชาชนสามารถเข้าใจได้ง่าย ๆ

วิธีที่สอง ปรับเปลี่ยนกำแพงท่าที พระสงฆ์ที่ทำการเผยแผ่แต่เดิมนั้นจะแสดงธรรมก็ต่อเมื่อได้รับการอาราธนาจากประชาชน และบริบทในการนำเสนอธรรมะส่วนมากจะเป็นวัด ซึ่งเป็นการแสดงธรรมด้วยอารามิกโวหารคือใช้ภาษารู้กันเฉพาะวงการพุทธศาสนาเท่านั้น การจะมาเผยแผ่ธรรมะในเชิงรับแบบเดียวไม่ได้แล้ว จำเป็นต้องมีพุทธศาสนาเชิงรุก (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, 2551: 8)

การเผยแผ่พุทธศาสนาในยุคประเทศไทย 4.0 ต้องเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก เพราะสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างชัดเจน ตรงตัว แม้ว่าประชาชนจะอยู่มุมไหนของโลกก็สามารถรับรู้ธรรมะดี ๆ ได้อย่างทั่วถึง นับว่าเป็นการนำเอาเทคโนโลยีร่วมสมัยทางการสื่อสารมารับใช้ธรรมะอย่างนำเสนอใจถึง

บทสรุป

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคประเทศไทย 4.0 นับเป็นโจทย์ที่ท้าทายความสามารถของพระสงฆ์ที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้นำของพุทธบริษัททั้ง 4 พระพุทธศาสนาจะเผยแผ่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนและเป็นประโยชน์สูงสุดได้นั้น อยู่ที่พระสงฆ์ผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาจะสามารถนำวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระพุทธรองค์ทรงวางไว้เป็นแบบอย่าง เช่นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธรองค์ทรงเริ่มจากเข้าหาผู้นำของประเทศนั้นๆ ก่อน เพราะเมื่อผู้นำยอมเชื่อฟังแล้วประชาชนในประเทศนั้นๆ ก็ปฏิบัติตามและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธรองค์นั้นจะเป็นแบบราชานูวัตร คือ อนุวัตรตามชุมชนนั้นๆก่อน แล้วค่อยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของพื้นที่นั้น แต่ต้องยึดหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธรองค์อย่างมั่นคง คือหลักโอวาทปาฏิโมกข์ ได้แก่ หลักคุณการณหรือเป้าหมายของพระพุทธศาสนา 4 ประการ หลักการเผยแผ่ 3 ประการและวิธีการเผยแผ่ 6 ประการ

นอกจากนี้พระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องรู้จักการนำศาสตร์สมัยใหม่มาประยุกต์เข้ากับหลักพระพุทธศาสนา เช่น รูปแบบวงจรการทำงานของเดมมิง (Daming) คือ PDCA หลักธรรมของพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่นั้นสามารถนำมาปรับใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคประเทศไทย 4.0 ได้เป็นอย่างดี เพราะขณะนี้ประเทศไทยกำลังจะก้าวพ้นจาก ประเทศไทย 3.0 จากเข้าสู่โมเดล ประเทศไทย 4.0 ซึ่งรัฐบาลกำหนดทิศทางในการบริหารประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” จึงเป็นโจทย์ที่พระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องแก้ให้ได้ว่าอะไร คือความมั่นคง อะไรคือมั่งคั่ง และอะไรคือ ยั่งยืนอย่างแท้จริง ทำอย่างไรจึงจะสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด และประชาชนได้รับประโยชน์จากพระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่

เอกสารอ้างอิง

กองวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย. (2550). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย.

แก้ว ชิตตะชบ. (2553). *ประวัติความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

ไทยรัฐออนไลน์ ทีมเศรษฐกิจ. *ประเทศไทย 4.0โมเดลเศรษฐกิจใหม่*. สืบค้นข้อมูลจาก

<https://www.thairath.co.th>.

ธรรมะไทย. *การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก*. สืบค้นข้อมูลจาก <http://www.dhammadhamma.org/index>.

พระครูโสภณปริยัติสุธี. (2546). *พุทธศาสนาเชิงรุกด้านการเผยแผ่*. เชียงใหม่: บุญนิธิจันทร์ทอง ไชยะวุฒิกุล.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2546). *พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ 9*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2548). *พุทธวิถีการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาธีรพันธ์ ธีรกิตติ. (2555). *พระพุทธานุภาพกับศาสตร์สมัยใหม่*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี. (2551). *ธรรมะประยุกต์*. กรุงเทพมหานคร: กัลยาณมิตร .

โพสต์ทูเดย์. *ข่าวธรรมะ-จิตใจ*. สืบค้นข้อมูลจาก <https://www.posttoday.com>

ยอดยุทธ มังกรหยก. (2556). *ประวัติพระพุทธศาสนา*. สืบค้นข้อมูลจาก <http://www.yodyut.com>.

สุดปฐพี เวียงสี. *ประเทศไทยในยุค 4.0 โมเดลพัฒนาเศรษฐกิจแนวใหม่*. สืบค้นข้อมูลจาก <http://www.bangkokbanksme.com>.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). *ประเทศไทย 4.0 สร้างเศรษฐกิจใหม่*. สืบค้นข้อมูลจาก <http://www.manager.co.th>.